

ΤΟ ΜΑΝΙΚΙ ...

... ΚΑΙ Ο ΜΠΕΛΑΣ ΤΟΥ

Αναθεώρηση της 11 Φεβρουαρίου 2012

μανίκι

ΑΠΟ ΤΟΝ ΙΣΤΟΧΩΡΟ

ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΜΑΣ

www.stougiannidis.gr

© ΑΡΗΣ ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΙΔΗΣ
aris@stougiannidis.gr

Εισαγωγή

Η μπελαμάνα είναι λέξη που αφορά μονό το ελληνικό Πολεμικό Ναυτικό με έκανε να λοξοδρομήσω από τη ρότα μου που ήταν το τέλειωμα του υπογλώσσιου 50 και να ασχοληθώ με τη λέξη που έπρεπε να περίλαβα στα δραστικά συστατικά του υπογλώσσιου 50. Ερεύνα που βάστηξε πολύ, με πολύ σκάλισμα σε 3 γλώσσες. Λέξεις αλληλένδετες μαζεύτηκαν από τη ριζά **μαν-**, **χερ-** και **χειρ-** όπως τραβάς ένα κεράσι από το καλάθι και βγαίνουν 50. Όλα σχετικά με το χέρι.

Η ριζά μαν

Από αυτή τη ριζά προέρχεται το λατινικό manus = χέρι.

Ουσιαστικά

Μανάρι

Από το λατινικό agnus manarius. Το αρνί που σιτίζεται από το χέρι μας, με υπέρμετρη φροντίδα (πρβ. ο μόσχος ο σιτευτός) || μεταφορικά προσφώνηση σε γυναίκα έντονης σεξουαλικότητας.

Η φωτογραφία είναι έργο του σκιτσογράφου Μίλο Μανάρα
Ο Μίλο [Μανάρα](#) είναι σχετός και με το μήλο και με το μανάρα. Γεννήθηκε το 1945 στο Luson/
Bolzano. Η φωτογραφία όμως ...

Ξέπεσε να λέγεται «μάνα μου» αντί του «μαναρα μου» (πρβ. το πολύ διαδεδομένο «τι σου κάνω τώρα μάνα μου». Αν το λυγάνε κυριολεκτικά η αιμομιξία θα έσπαγε ρεκόρ. Ίσως εκ των διασήμων μόνον ο Οιδίπους μπορούσε να κυριολεκτεί.

Επιπλέον μαναρα λέγεται και το τσεκούρι στην Κρήτη. Βλ. εικόνα

Μανίκι

1. Το μέρος του ενδύματος που καλύπτει τα χέρια.

Επειδή το μανίκι είναι η ενδυμασία που καλύπτει τα χέρια, είχε μεγάλη σημασία στο χώρο της μόδας μεταξύ του 2ου και το 17ου αιώνα, σε σημείο που κάποια ρούχα είχαν εναλλάξιμα μανίκια. Μπορούσαν να αντικατασταθούν, να εξωραϊσούν το φόρεμα με διαφορετικούς τρόπους κάθε φορά. Εξ ου και το Ιταλικό σχήμα λόγου «È un altro paio di maniche» που μεταφράζεται είναι άλλο ζευγάρι μανίκια, σημαίνει: «αυτό είναι κάτι εντελώς διαφορετικό», όπως και τα μανίκια στα ρούχα. Εμείς λέμε αυτό είναι «άλλο καπέλο».

Η κατασκευή του μανικιού επιφέρει τη μεγαλύτερη δυσκολία στους ράφτες γι' αυτό και με τη λέξη αυτή χαρακτηρίζουμε κάθε δύσκολη δουλειά. Αυτή η κατασκευή είναι μανίκι. Η φρ. «μεγάλο μανίκι» μπορεί να πρόεκυψε από το Ιταλικό «άλλο μανίκι».

2. Το **χερούλι** της ομπρέλας, του μαχαιριού, της κατσαρόλας. (από το Ιταλικό *manico*)
3. Το **πέος** λήγω τη ομοιότητας του προς την χειρίδα ενδύματος (με το χέρι μέσα και χωρίς) ή την μάνικα (σωλήνα) . Κατά συνεκδοχών η σεξουαλική πράξη (φρ. Της τράβηξε ένα μανίκι)

ΦΡΑΣΕΙΣ

Έχει έναν άσο στο μανίκι του (κρυμμένο μυστικό τέχνασμα, ένα έσχατο επιχείρημα).

μάνικα

Σωλήνας από καουτσούκ, πλαστικό ή ύφασμα για πότισμα ή πυρόσβεση.
Από το Ιταλικό *manica*

Μανιέρα

Ιδιότυπος συμπεριφορά, κυρίως καλλιτεχνική

μανικέτι

Αλλιώς μανσέτα

Το άκρο του μανικιού κυρίως σε πουκάμισο.

Βλ. και μανικετόκουμπα.

μανικετόκουμπα

Μεταλλικές Διακοσμητικές πόρπες δια το κλείσιμο του μανικετιού. Συνήθως διάλιθοι, από χρυσό ή ασήμι. Ο Χριστόδουλος κατέλειπε 600 ζεύγη. Βλ. [Ο θησαυρός του Χριστόδουλου](#)

μανιφατούρα

Η βιοτεχνία

μανουάλι

Κηροπήγιο χειρός < Λατ. manuale candelabrum

μανούβρα

Από το Λατ manu opera χειρισμός, ελιγμός κυριολεκτικά και μεταφορικά.

μανιουαλ

Απόδοση του Αγγλικού manual : Εγχειρίδιον οδηγιών

μανιβέλα

μανσόν

Γούνινο γυναικείο εξάρτημα ένδυσης που κρεμιέται στο λαιμό και η κρουλιάρρα βάζει μέσα σα χέρια της για να διατηρούνται ζεστά.

Επίθετα

κοντομάνικο , μακρουμάνικο,

για ρούχα κυρίως πουλόβερ και πουκάμισα

Ρούχο χωρίς μανίκια είναι κολοβό. Η στρατιωτική ονομασία του κοντομάνικου πουλόβερ ήταν κολοβίων ήτοι ιματίων άνευ χειριδών.

Το «κοντο-« , ως πρόθεμα δηλώνει κάτι κολοβό όπως και το κουτσό- Έτσι έχουμε το «κοντο-» να χρησιμοποιείται σε πάμπολλα επώνυμα όπως και το «κουτσό-». Πρβ. όμως και τα γνωστά σύνθετα: κουτσο-φλέβαρος, κουτσο-δόντης, κουτσο-περνώ, κουτσο-πίνω. Βλέπουμε ότι δεν έχουν σχέση με το κουτσος = χωλος αυτός που κουτσαίνει. Έχει τη ρίζα στο αρχ κόπτω.

Ο κουτσοφλέβαρος, ο μήνας Φεβρουάριος, λέγονταν και κοντομηνάς αφού είναι κοντύτερος από τους άλλους.

Condom in ass είναι κάτι άλλο. Μακριά από μας, κι οπού θες ας είναι.

μανετζέβολος

Εύκολος, εύχρηστος, φιλικός προς τον χρήστη, user friendly

Από το Ιταλικό maneggiavole < maneggiare = χειρίζομαι (< λατ. manus).

Maneggio= μέρος οπού εκπαιδεύονται άλογα. Από άδω το Γαλλικό manège που σήμαινε τα αλογάκια του λούνα-Παρκ.

μαυρομάνικο

(το) ενν. μαχαίρι. Μονό για μαχαίρι. Ευρεία χρήση σε μαγείες και καταπασσαλεύσεις. Την πρακτική της χάραξης του μαγικού κύκλου με μαυρομάνικο μαχαίρι ασκούσαν οι μάγοι της Κρήτης, κυρίως σε μια μαγοδαιμονική συνάντηση, η οποία ονομαζόταν "νταβέτι". Επίσης «Όποιος θέλει να μάθει να παίζει καλά λύρα πηγαίνει μεσάνυχτα σε ένα έρημο σταυροδρόμι, κ' εκεί χαράζει κάτω στη γη με μαυρομάνικο μαχαίρι ένα γύρο, μπαίνει μέσα, κάθετα και παίζει. Σε λίγο έρχονται ολούθε οι Νεράιδες και τον τριγυρνούν».

φαρδομάνικο

ως επίθετο για ρούχα με φαρδιά μανίκια. (πρβ. κοντομάνικα, μακρομάνικα)

Σαν ουσιαστικοποιημένο επίθετο το ίδιο το φαρδύ μανίκι: η μανίκα

Παροιμία: **Καλά ειν' τα φαρδομάνικα μα ειν' για τους δεσποτάδες.**

Γιατί είναι τεμπέληδες ενώ τα φαρδομάνικα ρούχα δεν βολεύουν στις δουλείες.

Στιγμιότυπο αγιασμού

Ο πάπας ψαλλά

«Εν Ιορδάνη ...»,

(Χαμηλόφωνα στον καντηλανάφτη που βαστάζει το κουβαράκι)

άκου δω βρω Γιάννη:

Πάνω στην ταβανίκα

Κρέμεται η λουκανίκα.

Πάρε τη λουκανίκα

χώστην μες στη μανίκα.

Επιρρήματα

Βραχειά χειρί

Με κοντο χέρι από το λατινικό brevi manu.

Ο όρος είναι νομικός.

Βραχειά χειρί παράδοση, αποκτηση κυριότητας,

Ρυθμίζεται από το άρθρο 976 εδαφιο β του Αστικού κώδικα.

Αυτός που αποκτά την κυριότητα είναι ήδη κάτοχος και μεταβιβάζεται μόνο η διάνοια κυρίου. (Το *animus rem sibi habendi*, των Ρωμαίων η πεποιθηση ότι το πραγμα είναι δικο του). Η διανοια κυριου είναι απαραίτητη προϋποθεση της κυριοτητας.

Μάνι-μάνι

ενώ θα πει χέρι με χέρι (ιταλ. *Mano in mano*)

Εμείς το λέμε αντί για «σύντομα» γιατί οι δοσοληψίες που γίνονται χέρι με χέρι δεν απαιτούν σύνταξη εγγράφων και είναι σύντομες.

Το αστείο είναι ότι *mano a mano* στα Ιταλικά σημαίνει οσημέραι, βαθμηδόν, σιγά-σιγά.

Συν. άρον-άρον.

Χεροπόδαρα

Φρ. Δεμένος χεροπόδαρα

Brevi manu

Βλ. [Βραχεία χειρί](#)

Ρίζες Χειρ- χερ-

Από το αρχαίο Ελληνικό Χειρ.

σύνθετα

εγχειρίδιον

Μικρό βιβλίο που μπορεί να κρατιέται στο χέρι και συνήθως περιέχει οδηγίες χειρισμού

Μαχαίρι ως όπλο βλ. Υπογλώσσιο 10.

επίχειρα

(τα) αρχ. αμοιβή για χειρωνακτική εργασία (μεροκάματο) μετά και ποινή

Φρ. Πλήρωσε τα επίχειρα της κακίας του

The wages of sin is death

τα γαρ **οψωνια της αμαρτίας** θάνατος το δε χάρισμα του θεού

ζωή αιώνιος εν Χριστω Ιησού τω κυριω ημών

Τουτέστιν: Η αμοιβή σου όταν αμαρτάνεις είναι να πεθάνεις!

Παύλου προς Ρωμαίους κεφ.6 στ. 23

Πρόχειρον

Προ των χειρών μου. Εύκολα συνευρισκόμενο.

Πρόχειρος προετοιμασμένος

Προχειρότητες : Κατασκευάσματα χωρίς ιδιαίτερες προετοιμασίες και επομένως ατελή, λανθασμένα, ατελέσφορα.

Υποχείριο

Του χεριού μου. Κάποιος που είναι υπό την απολυτή εξουσία μου.
Όργανο μου. Τσιράκι μου.

Ουσιαστικά

Χειρ

Αρχ. της χειρός, τη χαιῖρι, την χείρα, αι χείρες των χειρών
χέρι

ΦΡΑΣΕΙΣ

Ἡρξαντο χειρῶν ἀδικῶν

Αυτός άρχισε πρώτος τις αδικίες

Νίπτω τας χείρας μου

Όπως ο Πιλάτος. Σημαίνει απεκδύομαι πάσης ευθύνης.

Ἐχω ἀνά χείρας

Κρατώ, έχω διαθέσιμο

Χείρα βοηθείας

Βλ. Δοσ' μου ένα χέρι/χεράκι

Η οικιακή βοηθός που έχει πεθάνει ο άνδρας της λέγεται **χήρα βοηθείας**.

Δια χειρός

Πχ. Δια χειρός Βαράγκη, κατασκευάστηκε από τον ...

ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ

Συν Αθηνά και χείρα κινεί

Το χέρι του θεού

Αι **χείρες** σου εποίησαν με και έπλασαν με
συνέτισον με και μαθήσομαι τας εντολάς σου.

Αναφέρεται στα χέρια του Θεού. Ουδείς τον είδε ποτέ παρ'ολα αυτά αι χείρες του εποίησαν πλείστα όσα. **Ποίησιν δε των χειρών αυτού αναγγέλλει το στερέωμα**. Ο Πανάγαθος είναι άυλος αλλά χέρια έχει και είναι μάλιστα δεξιόχειρας.

Κυριε, Κυριες επιβλεψον εξ ουρανου και ιδε, και
επίσκεψε την αμπέλον ταύτην ... ην εφύτευσεν η
δεξιά σου [χειρ].

Βεβαία έχει και τουλάχιστον ένα αυτί (κλινον το ους Σου εις την
δεησιν μου) αλλά και πόδια. (κάθου εκ δεξιών μου έως αν θῶ τους
εχθρούς σου υποποδιον των ποδών σου) ... μέχρι να βάλω τους
εχθρούς σου να του πατάνε τα πόδια σου.

Χειρίς

Το μανίκι του ενδύματος. Κολόβιο μετά χειριδών (οξύμωρη
περίφραση για το πουλόβερ στο στρατό).

χειροβομβίδα

Εκρηκτικός μηχανισμός που εξαπολύεται, αφού αφαιρεθεί η
περόνη, με το χέρι και εκρήγνυται σύντομα διασκορπίζοντας
βλήματα. Με την αφαίρεση την περόνης πυροδοτείται η
βραδύκαυστος απτά και σε λίγα δευτερόλεπτα γίνεται η έκρηξη.

χειρόκτιον

το γάντι. Τεράστια ποικιλία: από το γάντι από μαλακό σεβρό των
αβρών κυριών μέχρι το γάντι του μποξ. Οι αρχαιοι αθλητές του
παγκρατίου που τύλιγαν τα χέρια τους με λουρίδες και έδωσαν
την αρχική έννοια του γαντιού.

ΦΡΑΣΕΙΣ

Του πέταξε το γάντι (τον προκάλεσε). Το πέταγμα του γαντιού
ήταν πρόκληση σε μονομαχία τον μεσαίωνα.

Του φέρθηκε με το γάντι. Ευγενικά με αβρότητα.

Χειρόμυλος

Η χειρόμυλος μύλος για το άλεσμα που περιστρέφεται με το χέρι.

Χειροπέδη

Ζεύγος κρίκων συνδεμένων με αλυσίδα για την αποτροπή
δραπέτευσης κρατούμενων, ακροτομουμένων και αιχμαλώτων.

Πρβ. φρ. Δεμένος χεροπόδαρα.

χειροτεχνία

τέχνη που απαιτεί εργασία με τα χέρια. Τα τεχνουργήματα
λέγονται χειροτεχνήματα και ο εκτελεστής τους λέγεται
χειροτέχνης.

χειρώνναξ

Χειρών+Αναξ. Αν και κυριολεκτικά σημαίνει τον αρχηγό των
χειρών και χειροτεχνών (πρβ. Ιππώναξ) κατάντησε να σημαίνει
τον εργάτη γης που κάνει χειρωνακτικές (εργασίες με ελάχιστη
δόση αρχοντιάς).

χειραψία

Χειρονομία χαιρετισμού. Γινόταν για να καταδείξει ότι το δεξί χέρι του αλλού είναι άοπλο. Είναι πιο εγκάρδιο από την ανάταση ή επίδειξη του χεριού με την παλάμη ανοικτή που γινόταν για τον ίδιο λόγο. Από το χειρ+άπτομαι (επαφή του χεριού) Καμιά φορά σου σφίγγει κάποιος το χέρι τόσο δυνατά που το σήπομαι καταντά αστείο, χειροσύνθλιψις θα ήταν πιο σωστή φράση.

χειροκρότημα

Επιδοκιμασία με κρούση των παλαμών.

Παλαιότερα και για κλήση του σερβιτόρου σε καφενέ.

Γνωστό από πολύ παλιά.

Την θελαν ταύτην καὶ πάντιμον, τελοῦντες ἐορτὴν οἱ θεόφρονες, τῆς Θεομήτορος, δεῦτε τὰς χεῖρας κροτήσωμεν, τὸν ἐξ αὐτῆς τεχθέντα Θεὸν δοξάζοντες.

Παραδείγματα

Οἱ θεατὲς χειροκρότησαν θερμὰ τὸν ἠθοποιό.
 Ἡ ἠθοποιὸς χειροκροτήθηκε θερμὰ ἀπὸ τοὺς θεατὲς.
 Ὁ κόσμος χειροκροτοῦσε πολλὴ ὥρα ὕστερα ἀπὸ τὴν παράσταση.
 Χειροκροτῶ τὴν πράξιν σου.

χειροφίλημα

Φίλημα στο πάνω μέρος της παλάμης. Δίνεται σε πρόσωπα αγαπητά κύριες αλλά και σε άνδρες που είναι σεβαστά πρόσωπα ή τουλάχιστον θα έπρεπε να είναι σεβαστά (πχ. παπάδες)

χέρι

Η αρχαία ελληνική χειρ

Ορισμός το μέλος του σώματος που αρχίζει από τον ώμο και τελειώνει στα δάκτυλα, περιλαμβάνει τον βραχίονα, τον πήχη, την παλάμη και τα δάκτυλα.

Ο **πήχης** έγινε και μονάδα μέτρησης. Πρβ. Μπόι δυο πήχες, επώνυμο Σαραντάπηχος.

Ο **βραχίων** < βραχύς σημαίνει κοντύτερος [του μηρού] έγινε βραχίονας μέσω του λατινικού brachium και αφού πέρασε στα Ιταλικά ως braccio επέστρεψε ως αντιδάνειο μπράτσο και έγινε μονάδα μέτρησης πρβ.

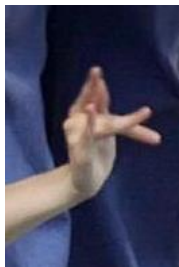
Σαράντα μπράτσα δίμιτον εκάμαν σου μια βράκα

Η **παλάμη** έκανε το ρήμα παλαμίζω, (υπογλώσσιο 50) και έγινε και αυτή μονάδα μέτρησης (10 cm ή 10 πόντοι)

Συγγέεται πολύ με το χέρι ([φιλώ το χέρι σας](#))

Ζητείται και δίνεται σε περιπτώσεις γάμου (παλαιότερα) φρ. «Ζητώ την χείραν της κόρης σας».

Οι παπάδες λένε «ήπλωσας τας παλάμας» για τον υπό σταύρωση Ιησού αν και τα καρφιά δεν έμπαιναν στις παλάμες. Βλ. Την μελέτη μου ΤΟΝ ΣΤΑΥΡΟΝ ΣΑΣ

Το **δάκτυλο** εισάγεται σε πολλές μεριές ρητές και άρητες. πρβ. **επί τον τύπον των ήλων** και στο απευθυσμένο όποτε δίνει το όνομα στην ενέργεια **κωλοδάκτυλον** (με το τρίτο δάκτυλο το μακρύτερο).

Απόντος του απευθυσμένου μπορεί να γίνεται η ίδια χειρονομία στον αέρα με κατάδηλο περιεχόμενο και υβριστικό χαρακτήρα. (Βλ. Εικόνα). Πβλ. και γνωστό τρελό της Αθήνας ονομαζόμενο Βάγγο, που έτρεχε κανοντας αυτή την χειρονομία έτσι και φωναζοντας την φράση «εσπασες- εσπασες» κατά δικαίων και αδικών.

Το δάκτυλο έγινε και αυτό μονάδα μέτρησης = 1 cm.

Φρ. Βαλε μου ένα δάκτυλο κρασί.

Στο δάκτυλο μπαίνει η δακτυλήθρα και κινώντας το δάκτυλο κάνουμε υπομνήσεις, υποδείξεις και διδασκαλίες (προσβλητικό). Το δεύτερο από τα δάκτυλα το επόμενο από τον αντίχειρα είναι ο δείκτης με τον οποίο δείχνουμε. Ο καταδεικνυόμενος με αυτό τον τρόπο είναι δακτυλοδεικτούμενος και ριγμένος στην περιφρόνηση όλου του κόσμου.

ΦΡΑΣΕΙΣ

Ας δώσουμε τα χέρια (συμφιλίωση)

Αυτό δεν μπορώ να στο χαρίσω, είναι από χέρι (δώρο αγαπημένου προσώπου).

Βρίσκεται στα χέρια του θεού (δεν εξαρτάται από ανθρωπινή επέμβαση, θα γίνει ότι θέλει ο θεός)

Γεια στα χέρια σου (συγχαρητήριο σε επιτήδειο Άνθιππο).

Πρέπει πρώτα ον το περάσεις ένα **χέρι** μίνιο (οδηγίες βαφής μετάλλων, μια στρώση)

Δος' μου ένα **χέρι** να ξεφορτώσω. (βοήθεια)

Δε μπορούμε να κάτσουμε με σταυρωμένα **χέρια** (να μείνουμε αδρανείς)

Δεν παίρνει από το **χέρι** μου, Δεν είναι στο **χέρι** μου (αδυναμία ή αναρμοδιότητα)

Δεν γίνεται χωρίς να βάλεις το **χέρι** στην τσέπη (αν δεν πληρώσεις).

Δεν μου κόβονταν το **χέρι** (μετάνοια)

(Δεν) βάζω το χέρι μου στη φωτιά (είμαι) ή δεν είμαι σίγουρος.

Έβαλε **χέρι** στο ταμείο (υπεξαίρεση)

Έβαλε **χέρι** στη Μαρία (σεξουαλική παρενόχληση με θωπείες)

Είναι σε καλά **χέρια** (υπό την φροντίδα ικανού προσώπου πχ γιατρού).

Είναι το δεξί μου **χέρι**. (άμεσος βοηθός)
 Είναι του **χεριού** μου (κάποιος τον όποιον μπορώ να χειριστώ ή να δείρω)
 Έχει βαρύ **χέρι** (δέρνει δυνατά)
 Έχει μακρύ **χέρι** (κλέφτης)
 Έχουν καβούρια τα **χέρια** του (χρηστική ανικανότητα ή τσιγκουνιά).
 Έχουν περάσει πολλοί απ τα χέρια μου (μαθητεύσει, εκπαιδευτεί)
 Έχω μόνον δύο **χέρια** (φόρτος εργασίας)
 Έχω το πάνω **χέρι** (ελέγχω την κατάσταση)
 Ζητώ το **χέρι** της κόρης σας. (αίτηση γάμου)
 Θα κάνω ο,τι παίρνει από το **χέρι** μου (κάθε τι που μου είναι επιτρεπτό)
 Καθαρά **χέρια** (αδέκαστος)
 Κάτω τα **χέρια** (μην αγγίζεις)
 Με απλωμένο **χέρι** (ζητιανεύοντας)
 Με το κλειδί στο **χέρι**.
 Με το σταυρό στο **χέρι** (με έντιμα μέσα)
 Με το **χέρι** στην καρδιά (ειλικρινώς)
 Να μην πέσει στα **χέρια** μου (να μην το συλλάβω, απειλή).
 Να μου κοπεί το **χέρι** αν ... (ειλικρινώς)
 Όλα περνούν απ τα **χέρια** μου (πολυάσχολος, επιφορτισμένος με πολλά καθήκοντα).
 Πηρά ένα αυτοκίνητο από δεύτερο **χέρι** (μεταχειρισμένο)
 Του χρειάζεται ένα **χέρι** ξύλο. (πέρασμα)
 Τον πήρε από τον **χέρι** (καθοδήγηση)
 Πως να πάμε με αδεία **χέρια** (χωρίς δώρο)
 Πιάνουν τα **χέρια** του (επιδεξιότητα)
 Τον έχουν δεμένο **χεροπόδαρα** (δεσμεύσει από κάθε πλευρά)
 Τρίβω τα **χέρια** (είμαι ικανοποιημένος)
 Τον παίρνει στο **χέρι** (αυνανίζου κάποιον , πρβ. τρ. Γ. Ζαμπέτα «ο Αράπης» : Η Χουχού από τ' Αλγέρι που τον παίρνει στο χέρι).
 Τον έχω στο **χέρι** (μπορώ να τον εκβιάζω)
 Πήρε την υπόθεση στα **χέρια** του (ανέλαβε υπεύθυνα την υπόθεση).
 Φουλ του άσου από **χέρι** (δηλ χωρίς αλλαγή χαρτιών, από την αρχική μοιρασιά) Μεταφορικά «χαμένος από **χέρι**» από την αρχή.
Χέρι –χέρι (μαζί, κρατημένοι από το χερι).πρβλ. χέρι χέρι με τον Καρατζαφέρη.
Χέρι με χέρι (επιρρηματικά μόλις δώσω μου δίνεις)
 Ψηλά τα **χέρια** (απειλητική προσταγή ώστε να διαπιστώνεται ότι ο αντίπαλος είναι άοπλος).

χεράκι

Υποκοριστικό του χεριού
 Μεταφορικά: Η βοήθεια
 Αλλά και μια δόση βλ. χέρι

ΦΡΑΣΕΙΣ

Του τὰ' πε ένα χεράκι

Μια ισχυρή δόση επιπλήξεων

Έβαλε και αυτός το χεράκι του

Αναμείχτηκε σε κάποια βρομοδουλειά.

ΠΑΡΟΙΜΙΑ

Με τα χεράκια μας βγάλαμε τα ματάκια μας

Με δίκες μας ενέργειες η παραλείψεις πάθαμε κάποια ζημιά

Πρβ. Όμηρο «σφετερησιν γαρ ατασθαλοισιν ολωντο»

ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Π Είναι σε καλά χέρια (υπό την φροντίδα ικανού προσώπου πχ γιατρού).

Είναι σε καλά χέρια (υπό την φροντίδα ικανού προσώπου πχ γιατρού).

Είναι σε καλά χέρια (υπό την φροντίδα ικανού προσώπου πχ γιατρού).

Παιδικό : «με τα δυο χεράκια πλάθω κουλουράκια» και πάνω τα χεράκια κάτω τα χεράκια»

Ελαφρό Λαϊκό

Στιχοι: Ν. Γκάτσος

Ο Λευτέρης

Μα την αυγή η μέρα σαν χαράξει

θα μπω στου μπάρμπα Θόδωρου τ' αμάξι

και μια και δυο Λευτέρη Λευτεράκη

θα 'ρθώ να σου τα ψάλω ένα χεράκι

ΧΕΡΟΥΛΙ

Υποκοριστικό του χεριού (νοούμενου ως λαβή) . Πχ. το χερούλι της τσαγέρας, της κατσαρόλας. Συνώνυμο: Μανίκι

ΧΕΡΟΒΟΛΟ

Συνήθως μια αγκαλιά άχυρα ή ξύλα (από το αρχαίο ρ. βάλλω) συν. δραξ, δραχμή, δραγμισ, πρέζα.

Επίθετα

Η Δεξιά και η Αριστερά

[ενν. χείρ]

από άδω ο επιδέξιος, ο δεξιός και ο αδέξιος (Οι αρχαίοι Έλληνες απέφευγαν το «αριστερός» ως δυσσιώνων, κι έλεγαν ευώνυμος ή αδέξιος). Οι βυζαντινοί χρησιμοποιούσαν όρους όπως «οι κωπηλάτες του

ζερβίου» ή του δεξιού. Ζερβός σημαίνει ο αριστερόχειρας. (κν. ζερβοκουτάλας).

Επωνύμιο: Παντελής Ζερβός -Ηθοποιός.

Ο Αριστερός είναι ο ανήκων σε κόμματα της αριστεράς πτέρυγας της βουλής. Επίθετο για τον αριστερό μέχρι έσχατων (~1970) ήταν:

Εαμβουλγαροληστοκομμουνισιτισμοσυμμοριτής.

Αχειροποίητος

Εικόνα που ζωγραφίστηκε από θεια επέμβαση και όχι από ανθρώπινο χέρι.

Η εκκλησία της Αχειροποίητου είναι μια παλαιοχριστιανική βασιλική της Θεσσαλονίκης, σωζόμενη σήμερα στην ίδια μορφή που κατασκευάστηκε τον 5ο αιώνα - γεγονός που την καθιστά μοναδική στην ανατολική

Μεσόγειο. Η ίδρυσή της τοποθετείται στην περίοδο 450-475. Η ονομασία της οφείλεται στην "αχειροποίητη" λατρευτική εικόνα της Θεοτόκου δεομένης που βρισκόταν στο ναό.

Χειροκίνητος

Παλαιότερα οι πιο πολλές μηχανές οικιακής χρήσης ήταν χειροκίνητες. Πχ. ραπτομηχανή, μηχανή του κιμά, μύλος του καφέ, κα.

Χειροποίητος

Αποτελεί πάντα δείγμα καλύτερης ποιότητας κατασκευής.

Χειροπιαστός

απτός, επαληθεύσιμος

Χειρόγραφος

Αυτός που γράφτηκε με το χέρι

Το χειρόγραφων [ενν. έγγραφο]. Ουσιαστικοποίηση του επιθέτου. Σε αντίθεση με το έντυπο ή δακτυλογραφημένο.

Χειροδύναμος

αλλά και χεροδύναμος

Ρήματα

Επιχειρώ

επιχείρημα, επιχείρησης, επιχειρηματίας

Εγχειρώ

χειουργώ

Εγχειρίζω

Ο πρόεδρος ενεχυρίασε έντονη έγγραφη διαμαρτυρία στον Τούρκο πρεσβευτή. Δίνω στο χέρι

Χειραφετώ

χειραφεσία, χειράφетος ανήλικος, από το χειρ+αφήμι = αφηνω από το χέρι, δεν ασκώ πλέον την πατρική εξουσία. Η γυναίκα με προσωπικότητα ονομάζεται χειραφετημένη γυναίκα.

Χειραγωγώ

Κατευθύνω, τραβώντας από το χέρι. (μτφ).

Χειρίζομαι

Χρησιμοποιώ > χειριστής = χρήστης

Χερομαχώ

Μάχομαι με τα χέρια

Χειροδικία

Προσπαθώ να αποδώσω ο ίδιος δικαιοσύνη (αυτοδικία) με βιαιοπραγίες με τα χέρια.

Χειρονομώ

(κάνω νεύματα, [χειρονομίες](#))

Χειροτονώ

Χειροθεσία ή χειροτονία (τελετή του μυστήριου της Ιεροσύνης)

Τον «χειροτόνησε» σημαίνει μεταφορικά τον έδειξε.

Χειρουργώ

χειρουργός αυτός που κάνει εγχειρίσεις (και όχι χειρούργος όπως κακούργος, πανούργος που έχουν μειωτικό χαρακτήρα).

Συγγενείς λέξεις

Λαβή

Συγγενεύει με το μανίκι = χερούλι

Από το λαμβάνω με την έννοια συλλαμβάνω, πιάνω κάποιον και τον σταματώ, τον ακινητοποιώ. **Λαβές** κάνουν οι παλαιστές και οι πολεμιστές σε μάχες σώμα με σώμα. Χρησιμοποιούν τότε και τα αγχέμαχα όπλα. Τότε κάποιος **λαβώνεται**. Μετά την μάχη μαζεύουν τους **λαβωμένους**, όποιος έχει βαριές **λαβωματιές** πηγαίνει στο νοσοκομείο.

Πιάσιμο

Συγγενεύει με το μανίκι = χερούλι

Το μέρος ενός πράγματος από όπου το πιάνουμε.

ΥΠΟΓΛΩΣΣΙΟ **56 - ΜΑΝΙΚΙ**

Τα πιάνω [ενν τα χρήματα] σημαίνει δωροδοκούμαι.
Μια γυναίκα που έχει καλά πιασίματα είναι περιζήτητη.

Εγκυκλοπαιδικά

χειρονομίες

Το χέρι χρησιμοποιείται και για να κάνει χειρονομίες. Οι χειρονομίες είναι εκφράσεις που υποκαθιστούν την φωνητική επικοινωνία όταν αυτή δεν είναι εφικτή. Πχ. εκλείσει ο λαιμός μου, γίνεται φασαρία, ο συνομιλητής μας είναι κουφός, εγώ είμαι μουγκός, αυτά που λέω θέλουν επεξήγηση ή έμφαση. Οι μεσογειακοί λαοί είναι επιρρεπότεροι στην χρήση χειρονομιών (οι Ιταλοί έχουν τα πρωτεία και εμείς ακολουθούμε).

Η μούντζα

Καθαρό Ελληνικό πρόιον (ελεγχόμενη ονομασία προελευσης). Δες το βιβλίο μου η Διαπομπευση

Η γροθιά

Πυγμή, γροθιά. Η επιδείξη πυγμής αποτελεί:

Απειλή. Συν. από τη φράση να σου δώσω μια!

Συμβολο ισχύος που προκύπτει κυρίως από την ομοθυμία και κοινή δραστηριότητα περισσότερων (πχ. εργατών, απεργών, πολεμιστών).

Μεταφορικά λέμε τη φρ. Έδειξε πυγμή. Διεθνής χαιρετισμός μεταξύ κομμουνιστών.

Το δάκτυλο

Βλ. Χειρονομία

Αποτελεί απειλή εμφύτευσης του δακτύλου όπου δεί. Ξενοφερτή χειρονομία. Προβολή του δεικτη ακινήτου. Η ελληνική εκδοχή προβλέπει διπλωμένο τον αντίχειρα πάνω σε λυγισμένο δεικτη και οριζόντια παλλινδρομηση.

Συμφωνώ

Τώρα το λέμε like. Στο ρωμαϊκό αμφιθέατρο σήμαινε

Αν το δάκτυλο έβλεπε προς τα επάνω: άφησε τον ηττημένο μονομάχο να ζήσει..

Αν το δάκτυλο έβλεπε προς τα κάτω : Σκότωσε τον ή «Jugular».

OK

Ποιοτικώς εντάξει καλό. (μοιάζει με το «συμφωνώ»)

Το V

Το σύμβολο της Νίκης. Από το Αγγλικό αρχικό γράμμα της λέξης «Νίκη» V Victory.

Υιοθετήθηκε ως διεθνές σύμβολο λόγω ευκολίας.

Πχ ρωσικά η νίκη γράφεται победа και προφέρεται πάντιεντα, πως να φτιάξεις το Π με τα δάκτυλα:

Ψηλά τα χέρια

Τα χέρια σηκώνονται ψηλά

Είτε γιατί κάποιος επιτιθέμενος ένοπλος το προστάζει

Είτε σε ένδειξη αδυναμίας.

Επιδεικνύουμε ότι τα χέρια μας δεν διαθέτουν μέσα για την λύση κάποιου προβλήματος

Είναι και στάση προσευχής.

κατευθυνθείτε η προσευχη μου ως θυμιαμα ενωπιον σου **επαρσις των χειρων μου** θυσία εσπερινη

Ψαλμοί [140](#) 2

Αυνανισμός

Αφορά μόνον τον ανδρικό αυνανισμό, και γίνεται με επίδειξη πυγμής, που κινείται παλινδρομικά. Χρησιμοποιείται κυρίως από οδηγούς αυτοκίνητων (εκ του ασφαλούς) συνοδευόμενη και από αγριοφωνάρα : «Ρε μαλάκαααα!» Είναι η πρώτη λέξη που μαθαίνουν οι τουρίστες λέγω της συχνής επανάληψης της στον προφορικό λόγο.

Σιωπή

Απαιτηση να γινει σιωπη. Η χειρονομια γινεται με συπτυση και προβολη των χειλιων σαν να στελνουμε ενα φιλακι και τοποθετηση του δακτυλου πανω στο στομα. Συνοδευεται απο παρατεταμενο «σσσσσσσς!» . Σε περιπτωση αποτυχιας εκδωνειται η φραση «Θα σκασετε επιτέλους!» χωρις ειδικες χειρονομιες. Η ενταση της φωνης μας ειναι συνηθως υψηλοτερη απο εκεινων που πρεπει να σιωπήσουν.

Γεια σου

Χειρονομία που γίνεται από μακριά σε συνθήκες εορταστικής εκδήλωσης οπού δεν μπορούμε να φωνάξουμε ή να πλησιάσουμε κάποιον.

Αδιαφορία

Κλασική Ελληνική χειρονομία που συνίσταται στην τοποθέτηση των χεριών με τις παλάμες ενωμένες πάνω από το κεφάλι και στη συνέχεια καταβίβασή τους βίαια προς την βουβωνική χώρα.

Βλ. Φωτογραφία παραπλεύρως. Συνοδεύεται από τη φράση «Να! Κί'αν <ρήμα> να! Και δεν <ρήμα> ! Η χυδαιότεροι επεξηγούν την χειρονομία με την φράση «στ' αρχιδια μου» ή «στ' αρχιδια μας». Βλ. Τραγούδι Η κανελιά <http://youtu.be/V40iVDLlg7g>
Η φράση και η χειρονομία δημιούργησαν το ουσιαστικό σταρχιδιστης = ο αδιάφορος.